

Hans-Christian Schmid:
“Zamanında öyküyü anlatmanın ya da karakteri tasvir etmenin doğru yolu olduğunu düşündüğünüz şey, on beş yıl içinde doğal olarak değişir.”

Mithat Alam Film Merkezi ve Goethe-Institut İstanbul işbirliğiyle Hans-Christian Schmid ve filmleri, 9-19 Mart 2010 tarihleri arasında Merkez'in konuğuydu. Yönetmenin 6 filminin (Saat Beşten Sonra Ormanda, 23-Hiçbir Şey Göründüğü Gibi Değil, Crazy, Uzak Işıklar, Requiem, Çamaşırcıların Harika Dünyası) gösterildiği seçkinin ardından Merkez sinefillerinin de katılımıyla 19 Mart'ta FIPRESCI Başkan Yardımcısı ve sinema yazarı Alin Taşçıyan moderatörlüğünde filmleri ve sinema dili üzerine yönetmenle hoş bir sohbet gerçekleşti.

Alin Taşçıyan: Film yapmaya neden ve nasıl başladınız? Münih'te sinema okuduğunuzu biliyoruz. Böyle bir idealiniz var mıydı, yoksa sinema okuluna girmeniz bir rastlantı mıydı?

Hans-Christian Schmid: 1985 yılında Almanya'da yalnızca iki sinema okulu vardı. Duvar yıkılmadan önceydi, bir Berlin Okulu vardı, bir de Münih Okulu. Ben Münih'ten yüz kilometre kadar uzakta, Bayyera'dan, küçük bir yerden geliyorum. Bu yüzden Münih'e gitmek ve orada okumak istedim. Gazetecilik ile ilgili bir şey yapmak istediğimi biliyordum. Okul gazetesindeydim ve sinema okulunun belgesel bölümü ile gazetecilik bölümüne başvurmuştum. Gazeteciliği tercih eder miydim emin değilim, ama ilk kabul sinema okulundan geldi ve oraya gitmeye karar verdim. Sınıf on beş öğrenciydi, kurmaca film sınıfında bir o kadar öğrenci daha vardı. O zaman oldukça gençtim, sanırım daha fazla danışmanlığa, öğretime ihtiyacım vardı, ama bizi kendi halimize bıraktılar, orada oldukça rahatsızdım.

Alin Taşçıyan: Daha ciddi bir eğitim almak istediniz.

Hans-Christian Schmid: Sanırım. Bazı öğrenciler daha büyük-

tü ve önceden profesyonel deneyimleri vardı. Onlar yirmilerinin ortasında ya da otuzlarının başlarındaydılar. Ben on dokuz yaşımdaydım, yeni başlamıştım ve daha fazlası için hevesliydim. Ama bir - iki yıl sonra bazı arkadaşlar edindim ve film yapma sürecinde birbirimise yardım etmeye başladık. Bir filmde kameraman, diğerinde ses kayıtçısı oluyorduk. Bence film yapmak isteyen diğer insanlarla tanışmak en az teori kadar önemliydi. Orada kurduğum bazı bağlantılar bugün hâlâ devam ediyor.

Alin Taşçıyan: Almanya'da sinema eğitimi almak, film üretmek için pek çok olanağınız var, ama yine de son yıllarda pek fazla Alman yıldız yönetmen yok. Yani yönetmenler arasında bir eşitlik var, ön plana çıkmayı başaran çok az. Az sayıda olağanüstü genç yönetmen var ve siz onlardan birisiniz. Şanslı olduğunuzu düşünmüyoruz, filmlerinizi izledik. Yani sizi adım adım Almanya'nın uluslararası çapta tanınan yıldız yönetmenlerinden olmaya götüren bir şey olmalı. En başta birtakım içinde çalışmayı öğrendiniz, yavaş yavaş belgesellerden ve kurmacadan kendi kariyerinizi oluşturdunuz. Bu size yardımcı oldu mu? Yoksa şu ünlü şakadaki gibi miydi? Zengin olmak isteyen adam ancak elma parlatmakla uğraşırken teyzesi ölünce büyük mirasa konar, milyoner olur. Ani bir şans eseri mi yoksa yavaş yavaş mı yükseldiniz?

Hans-Christian Schmid: Öncelikle, "Tamam, ben bir yıldız yönetmenim" demenin zor olduğunu düşünüyorum. Çünkü yurtdışında gittiğiniz her yerde Werner Herzog, Rainer Werner Fassbinder ya da Wim Wenders gibi yetmişlerin gerçek yıldız yönetmenleriyle karşılaşıyorsunuz. Ama biz tek bir gerçek yıldızın olmadığı bir kuşağa dâhiliz. Sanırım tek bir isim yok ama kuşağımızın yurtdışında en bilinen yönetmenleri Tom Tykwer ve muhtemelen Fatih Akın.

Alin Taşçıyan: Tabii Fatih Akın büyük bir yıldız ama...

Hans-Christian Schmid: Sürekli film yapabildim ve en azından üç dört tanesi Avrupa genelinde gösterildi, ama hiçbiri ticari açıdan büyük başarılar göstermedi. Almanya'da ticari açıdan başarılı olan bir filmin ardından filmlerde pek ele alınmayan, daha önemli konular hakkında film yapmaya karar verdim. Bu, filmin dağıtımını kısıtladı. İlk filmlerimde şanslıydım. Münih'teki ilk üç filmimin yapımcılarını okuldan tanıdığım için filmler arasında yapımcı değiştirmek zorunda kalmadım. Sürekli yapımcı değiştirmek çok pahalı ve enerji isteyen bir şey, üstelik çalışırken kendinizi güvensiz hissetmenize sebep oluyor. Filmlerimin çok büyük bir parçası olan iki yazarla tanıştığım için de şanslıydım. Şimdi biri Münih'te ders veriyor, diğeri ise

Berlin'de. Ama bir yandan da sürekli hangi öyküleri anlatacağımız üzerinde çalışıyoruz. Sinema okullarında neler anlatmak istediğini bilmeyen çok sayıda genç yönetmenin olduğu bir toplumdun geliyorum. Onların hiçbiri filmlerinin konusu ya da teması olabilecek denli büyük bir güçlük yaşamadı. Yani bence işin en zor kısmı bir tema ya da konu aramaktı. Bir de senaryo yazmak, bence işin en zor kısmı bu.

Alin Taşçıyan: Yani şimdi kariyerinizin ilk günlerine baktığınızda...

Hans-Christian Schmid: Bakmamaya çalışıyorum.

Alin Taşçıyan: Eminim pişmanlık duymuyorsunuzdur, neden hatırlamak istemiyorsunuz? Çok çalışmanız gerektiği için mi? Ya da bazı hatalar yaptığınızı, sevmediğiniz bazı şeyler olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Hans-Christian Schmid: Hata değil belki ama her zaman eksik kalan bir şeyler vardır. Zamanında öyküyü anlatmanın ya da karakteri tasvir etmenin doğru yolu olduğunu düşündüğünüz şey, on beş yıl içinde doğal olarak değişir. Siz de değişirsiniz. Stüdyo için yaptığım ilk film on beş yıl önceydi. Filmin gösterimi için İstanbul'a gelmişim. Şimdi bakınca, hayata ve sinemasal olanaklara karşı tutumumun değiştiğini fark ediyorum. Daima yeni şeyler bulmaya, "Tamam, çok sayıda böyle film yaptım" dememeye çalışıyorum. Benim için en önemli değişiklik on yıl önce Münih'ten Berlin'e taşınmak ve beş-altı yıl önce kendi yapım şirketimi kurmaktı.

İzleyici: Gazetecilik okumayı düşündüğünüzü söylediniz. Şimdi aynı durumda yine aynı tercihi yapar mısınız?

Hans-Christian Schmid: Evet, muhtemelen aynı tercihi yapardım. Tek sebebin davetin önce gelmesi olmadığını, sinema okuluna gitmeyi tercih ettiğimi hatırlıyorum. Gazetecilik bana iyi bir alternatif gibi gelmişti. 18-19 yaşındaydım, okul gazetesinde çalışmak söyleşi yapmak, makale yazmak, fotoğrafçılık, siyah-beyaz fotoğrafçılık demektir. Siyah-beyaz fotoğraflarımızı kendimiz yıkartık, yani iş gazeteciliğe daha yakındı. Bu yüzden özgüvenim daha yüksekti. Gazetecilik hakkında düşünürken "Tamam, aynı zamanda film de yapabilirim." demezdim. Sanatla ilgili aldığım derslerde herkesin büyük bir final projesi yapması gerekiyordu. Tiyatro grubundan birkaç arkadaşımı seçtim ve Bavyera Dağları'nda geçen tuhaf bir komedi çektik. O filmi tekrar göstermek zorunda olmadığımı memnunum. O filmin gazetecilik ile ilgisi yoktu. Bana yeniden sinema okulunu seçer miydin dersiniz; muhtemelen evet, çünkü hakkında hiç-

bir şey bilmesem bile film yapmak beni büyülemeye başlamıştı. Ayrıca benim kariyerim sinema okuduktan sonra çok garip bir yöne kaydı. Okuldayken yedi yıl boyunca belgesel filmler yapmak istemiştim. Daha sonra Katolik Kilisesi'nin köktenci kanadı ile ilgili bir araştırma yaptım ve bu insanları konuşturmanın çok zor olduğunu fark ettim. Alman televizyonundan biri gelip "Neden kurmaca bir senaryo yazmıyorsun?" dedi ve böylece ilk kurmaca filmim başlamış oldu. O zamandan beri (iki yıl önce yaptığım bir belgesel dışında) genellikle kurmaca ile ilgilendim. On sekiz yaşındayken bana kurmaca film yapacağımı söyleseniz, "Asla!" derdim, çünkü aktörlerle çalışma, senaryo aracılığıyla onlara bir şeyler söyletme ve nasıl rol yapacaklarını anlatma fikrinden çok uzaktım. Bu yüzden plan yapmanın zor olduğunu düşünüyorum. Siz bir şeyler deneyebilirsiniz ama dünya farklı işliyor.

Alin Taşçıyan: Gazetecilikten bahsettiniz. *Çamaşırcıların Harika Dünyası'*nda (*Die wundersame Welt der Waschkraft*, 2009) çok üst düzeyde araştırmacı-gazetecilik var; Polonya'daki çok büyük bir çamaşır yıkama fabrikası ile ilgili. Yüz kadar işçinin yaşamları, hayalleri, aileleri, yaptıkları şeyler filmin konu ettiği şeyler. İşçiler Polonyalı, filmin pek çok bölümünün politik yönleri de var. Yani Alman işçiler asla bu kadar sıkı çalışmaz. Otellerde gördüğümüz bembeyaz çarşafalarda, havlularda işçilerin emeği var. Evlerine gittiniz, özel yaşamlarına girdiniz, çocuklarıyla söyleşi yaptınız. Yani çok büyük bir belgesel çalışması yaptınız. Bu aynı zamanda gazeteciliğin temeli. Bu mekânı ve konuyu nasıl belirlediniz?

Hans-Christian Schmid: Fabrikadan ziyade ailelerin yaşamlarıyla ilgilendiğimiz sırada ortaya çıktı.

Alin Taşçıyan: Öncelikle neden çamaşır yıkama fabrikası?

Hans-Christian Schmid: Gazetede Alman-Polonya ortak girişimi hakkında tam sayfa bir haber gördüm. Okudum ve beş dakika sonra "Bundan belgesel bir film çıkar." dedim. Sonraki önemli adım görüntü yönetmenimin Polonyalı olmasıydı, birlikte üç film yapmıştık ve dost olmuştuk. Lehçe bilmiyorum. Sanırım o arkadaşım görüntü yönetmenliği yapmasaydı, Lehçe konuşan bu kadar çok insanın bulunduğu bir film yapmaya cesaret edemezdim. Film projesini tamamladıktan sonra, fon bulmak ve televizyon kanalından destek almak için başvurduk. Bu film iki sene önce yaptığım ve Almanya-Polonya sınırında geçen, tamamen Alman-Polonya iş ortaklığı ile gelir ve maaş düzeylerinin farklılığı gibi konularla ilgili olan *Uzak Işıklar* (*Lichter*, 2003) filminin devamıy-

dı. Sanki o filmin unuttuğumuz bir epizodu gibiydi ve çok ilgi mi çekti. Adeta bir hediye gibi gelen bir proje oldu. Aslında bir belgesel yapmayı planlamamıştım. *Fırtına* (*Sturm*, 2009) filmini tamamlamaya çalışıyorduk. Berlin'deki merkezde yalnızca dört kişiyle çalışan Alman işadamlarının durumunu ve 24 saat içinde Berlin'deki tüm lüks otelleri dolaşan çamaşırları merak ettik. Polonya'ya yolculuk iki saat sürüyor ve sonra çamaşırlar geri dönüyor. Fabrikada 400 kadın çalışıyor. Biz hem adamlarla ve onun bakış açısıyla, hem de işin Avrupa ve sınırlarla ilgili boyutuyla ilgiliydik. "Kendi eşyalarımı Polonya'da yıkamıyorum, burası Avrupa" diyordu. Adam hiç suçluluk duymuyordu, bu çok ilginçti.

İzleyici: Polonya halkı hakkında ne düşünüyorsunuz? Endişeli misiniz?

Hans-Christian Schmid: Çok yakınlaştık, şanslıydık. İlk başta kadınlardan hiçbiri filme dâhil olmak istemedi. Bir liste asalım, ilgilenenler isimlerini yazsın, kısa söyleşiler yapıp kimin ilgili olduğunu görelim diye düşündük. Ama geri geldiğimizde listede kimsenin ismi yoktu. Bu yüzden birkaç günlüğüne oraya gidip kahve molalarında, mesai bitimlerinde onlarla konuşmamız gerekti. "Bize on dakika ayırır mısınız? Soru sormak istiyoruz" diyorduk. Zamanla aileleri ile yakınlaştık. Aradaki mesafe kayboluyor belli bir süre sonra; bu, belgesel yapmanın parçası. Anladığım kadarıyla çoğu bu işe sahip olmaktan memnundu. Bir Alman işçinin kazandığının üçte birine çalıştıklarının farkındaydılar. Ama Baltık Denizi'ne yakın, çoğu kişinin işsiz olduğu bir bölgede bu zamanda para kazanmak çok önemliydi. Uzun zamandır böyle bir şansları olmamıştı. Birbirini sık sık görmeyen ailelere rastladık; eşleri İspanya ya da İrlanda'da çalışıyordu, kadınlar da çalışıyordu. Filmde İngiltere'ye giden bir annenin çocuklarına büyükanne bakıyordu. Yani ödedikleri bedeller oldukça yüksek. Sanırım bu Berlin'e ya da başka yerlere giden Türkler için de geçerli.

Alin Taşçıyan: *İşsizlik ve göç Uzak Işıklar* filminde çok önemsenen konu başlıklarından ikisiydi. Zaten filmlerinizin ikisinde de insanların para kazanmak için değil, hayatlarını devam ettirmek için bile ne kadar çaresiz olduklarını görüyoruz. Yani iki filmde de işsizliği, yasadışı göçü, sığınma hakkı talebini dikkatle inceliyorsunuz. Filmleriniz dışında günümüzde Avrupa için çok önemli olan bu konular hakkında ne düşündüğünüzü açıklayabilir misiniz?

İzleyici: Bence hem *Uzak Işıklar* hem de *Çamaşırcıların Harika Dünyası* genel olarak kapitalizm ile ilgili. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Hans-Christian Schmid: Ben aynı zamanda bu temaların farklı katmanları olması gerektiğini düşünüyorum. *Fırtına* ve *Uzak Işıklar*'ın, karakterlerin kişisel sorunları ile ilgili filmler olduğunu söyleyebilirim. Aynı şekilde sınırla, Avrupa ile, yaşam şeklimizle ilgili olduklarını da söyleyebilirim. Her şey "Nasıl yaşıyorum, nasıl davranmalıyım?" sorusuna bağlıyor. Benim rahatsız olduğum şey dünyanın izole olmuş zengin bir kısmında yaşamam. Yalnızca mutlu olup, memnunum mu demeliyim? Günümüz Avrupasında bu konuyla baş etmenin doğru yolu nedir? *Uzak Işıklar*'ı çektiğimiz sırada şimdi biraz daha doğruya kaymış olan bir sınır vardı. Bugün radyoda vizesiz geçiş hakları olduğu için Makedonya'dan gelip Brüksel'de yaşamaya çalışan ama tabii ki orada kalamayacak insanlarla ilgili bir tartışma dinledim. Biz hep "Tamam, madem göçmensin, politik sebeplerin olmalı" diyoruz, ekonomik sebepleri kabul etmiyoruz. Ama bu nasıl bir tutum? Hayatı boyunca şartlar çok zor olduğu için iyi bir yaşam süremeyecek olan insanları anlıyorum. Bu insanın neden seyahat etme hakkı olmasın? Buna gerçekten iyi bir çözüm önerim yok. Ama bu en büyük sorunlarımızdan biri.

Alin Taşçıyan: Bütün bu süregelen sorunlara ve değişen tutumlara baktığımızda görüyoruz ki, Avrupa belli problemlere odaklanıyor. Sonra bir terörist saldırı oluyor, bir ekonomik kriz çıkıyor ya da bir yerlerde bir deprem oluyor ve bir anda tüm fikirler değişiyor. Belki bizim pozisyonlarımız değişmiyor ama değişime zorlanıyoruz. 11 Eylül'den önce dünya nasıldı? Hatırlamıyoruz, aniden her şey 11 Eylül sonrası oldu. Şu anda doğu, batı batı. Hıristiyan Hıristiyan, Müslüman da Müslüman. Bu son ekonomik krizden sonra çamaşırcıların Harika dünyasında yaşamak istiyoruz, ama bilinci biraz gevşek olan herkes diyebilir ki: "Bizim burada kendi işimiz yokken Ukraynalılar ya da Polonyalılar hakkında endişelenemeyiz." Siz bu temaları nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunların bir dayanağı var mı? "Yabancı işçiler, göçmenler, sığınma hakkı isteyen insanlarla ilgilenemeyiz, çünkü kendi ekonomik gücümüz yeterli değil" deniyor. Siz ne düşünüyorsunuz? Şu an nasıl bir noktadayız?

Hans-Christian Schmid: Bu uzun süredir devam eden bir sorun. Seksenlerde de Almanya'da göçmenler ve yabancı işçilerle ilgili tartışmalar olduğunu hatırlıyorum. Yeni bir şey değil. Yeni olan şey Avrupa ve şu anda sahip olduğumuz sınırlar. Bence küresel bir strateji olmalı, Birinci Dünya ve Üçüncü Dünya gibi şeyler olduğu sürece asla düzelemeyecek yaşam koşullarını iyileştirmek için bir şeyler yapılmalı. Sınırım insanların doğası böyle, son dakikada Haiti için milyonlar toplayabiliyorsunuz.

Ama daha önce de orada çocuklar açtı, dünyanın her yerinde açlık var. Ayrıca iklim değişikliği sebebiyle oluşan yeni problemler de var. Bence bu yüzyılda küresel stratejilere her zaman olduğundan çok daha fazla ihtiyacımız var. Ama ben politikacı değilim, yalnızca film yapıyorum.

Alin Taşçıyan: Keşke sizin gibi politikacılarımız olsaydı.

İzleyici: *Uzak Işıklar*'ın yapısı ile ilgili bir sorum var. Sanki her şeyi kontrol eden tanrısal bir figür yok, filmin parçalı bir yapısı var. Bu çok sayıdaki öykücüyü nasıl oluşturduunuz?

Hans-Christian Schmid: Şehre gidip araştırma yaptığımızı hatırlıyorum. Bu araştırmadan 4-5 öykü çıktı, bizim kendi yaptığımız 4-5 öykü daha vardı. Bir süre bu on öykü üstünde çalıştık, yazma sürecinde her bir öykünün bizi diğerinden daha fazla ilgilendirdiğini, hepsinin bir konuyu ele aldığını fark ettik. Hiçbirini esas öykü ya da minör öykü olarak düşünmedik. Tüm öykülerin iki buçuk günde geçmesi gibi bir durum vardı. Yani söylemek istediklerimizi 48 saat içinde anlatabilecek öykülere ihtiyacımız vardı. Doğal olarak karakter bir aileyi nehrin öbür tarafına geçirirken bir önceki gece sınırı geçmeye çalışan göçmenin ve taksi şoförünün öyküsünün üzerinden zaman geçmiş olmalıydı, böylece o hikâye son hikâye haline geldi. Bir de *Genç Mimar* diye oldukça geç başlayan bir hikâye var, pek çok kişinin bu hikâyeye ilgili sorunları olduğunu anımsıyorum, çünkü çok geç başlıyor, siz zaten diğer öykülere kapılmış oluyorsunuz. Genç adam ve patronlarla birlikte olan kızlara ne olduğunu öğrenmek istiyorsunuz, ayrıca bu hikâye son iki hikâyeden önceki tek bölüm. Genç kadın ve mimarın birbirlerini daha önceden tanıdığına ve bir süre birlikte yaşadıklarına inanmanız gerekli, ki bunu bir öyküde anlatmak oldukça riskli, böyle arka planda kalan öykücükleri olmayan bir film için riskli. Ama mimarın hikâyesinde başlamasından önce anlatmak istediğim bir bölüm yoktu. Dolayısıyla sanırım senaryo ile öykünün filmde gördüğümüz son hali neredeyse aynı. Sıralamada çok küçük değişiklikler var, ama yalnızca 4-5 yerde.

Alin Taşçıyan: Çok büyük bir başarı olan *Requiem* (2006) var aynı zamanda. Bu film çok iyi bir aktris ve çok ilginç bir konu üzerine kurulmuş. Katoliklikten ve gerçekleştiremediğiniz bir belgeselden söz ettiniz. Belgesel fikri ve *Requiem* ayrı ayrı mıydı, yoksa film de habere mi dayanıyor? Sanırım gerçek bir hikâye.

Hans-Christian Schmid: Evet, aslında gerçeklere dayanıyor. Ben Almanya'nın güneyinde, Münih yakınlarında yaklaşık 10

bin nüfuslu çok küçük bir kasabadan geliyorum. Hacılar ve ermişlerle bilinen bir Alman kasabası. Biz orada mucizelere inanırız. Beş yüz yıl önce ölü bir çocuk mihraba getirilince yeniden nefes almaya başlamış. Bu benim eskiden beri takip ettiğim konulardan bir tanesi. Sinema okulundaki son filmim hacılık hakkında bir belgeseldi, ama öğrencilik sırasında bu tür şeyleri ciddiye almıyorsunuz. Yalnızca şehre çok fazla insan geliyor, otuz kadar kilise var ve bir milyon kişinin şehrin kutsal merkezine toplandığını görüyorsunuz. Ayrıca bir iki mil ilerisi Papa'nın doğduğu yer. Sanırım bu oradakilerin son beş yüz yılda sahip oldukları tek ayrıcalık. Bu yalnızca belgeselin konusu değil, filmde de köktencilik boyutuyla var. *Requiem*'i, yani olaydan sonra kızın ailesini ziyaret eden gazeteciye duyduğum an ilgimi çekmişti. Orada ne olduğunu merak ettim, daha çok aile ile ilgiliydim. Şeytan çıkarma kısmından çok anne-kız ilişkisi ilgimi çekti. Bu yapıyı biliyorum, çünkü benim büyükannem ve büyükbabam da çok katı bir Katolik eğitimi almışlardı. Yetmişlerde çok genç olan anne ve babam, kendi kurallarını yaratan genç kuşağa dâhillerdi ve her Pazar kiliseye gitmek istemediklerine karar vermişlerdi. Bernd Lange ile tanıştığım için çok şanslıyım, kendiliğinden öykü hakkında bir şeyler yazmaya başlamıştı. Bir araya geldik ve yüz yüze çalışmaya başladık. O da katı Katolik olan küçük bir kasabadan geliyordu, benim anlatmak istediğim şeylerden biri buydu. Anne-kız öyküsünde de şöyleydi; kız üniversite şehrinde kendi başına bir yaşam kurmak için ailesi ile arasındaki bağları koparmaya çalışıyor ama maalesef başarılı olamıyordu.

İzleyici: Hollywood filmleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Mesela *Şeytan Çarpması* (*The Exorcism of Emily Rose*, Yön: Scott Derrickson, 2005) hakkında?

Hans-Christian Schmid: Gerçekten kızgındım. İki film aşağı yukarı aynı zamanlarda vizyona girdi, tamamen rastlantıydı. Ama tabii ki pek çok kişi bu rastlantı üzerine yazılar yazdı. *Şeytan Çarpması* bir tür filmi, bana pek hitap eden bir şey değil.

İzleyici: Filmin Avrupa tarzında olmadığını, kıyaslama yaptığını düşünüyor musunuz?

Hans-Christian Schmid: Kıyaslama yaptığını düşünüyorum çünkü rahiplerin haklı olabileceği ihtimalini de içeriyor, şeytanların var olabileceği ihtimalini de. Bu benim kesinlikle düşünmediğim bir şey. *Requiem*'in bütün o geri dönüşlerle şeytan çıkarma bölümüne odaklandığını düşünüyorum. Ayrıca bir gazeteci ve rahibin öyküleri de vardı. Ama *Requiem*'e kıyasla oldukça başarılı oldu.

Alin Taşçıyan: Katolik kesimden ya da kiliseden olumsuz eleştiriyi aldınız mı?

Hans-Christian Schmid: Pek sayılmaz, filmin gösterilmesini engellemeye çalışan olmadı.

Alin Taşçıyan: İsimsiz mektuplar, e-mailler, sözlü saldırılar ya da dini gazetelerde eleştiriler oldu mu?

Hans-Christian Schmid: Hayır, *Requiem* için olmadı. Daha önce yaptığım *Cennet ve Cehennem* (1994) filmi için oldu. Çok güçlü tepkiler aldım. Boykot eden farklı kuruluşlar vardı. Filmin televizyonda gösterilmesini önlemeye çalıştılar. Bir mektup vardı; "Biz böylesini kabul etmeyiz" diyordu. Bir rahip de televizyon kanalına bunun doğru olmadığını söyleyen bir mektup yazmıştı.

Alin Taşçıyan: Bence yönetmenler için filmlerini istedikleri şekilde yapmak çok zor hale geldi. Tabii eski ustaların da zorlukları vardı, ama onları anlayan şirketler, yapımcılar ve hatta izleyici kitlesi vardı. Sansasyonel olmasına rağmen Fassbinder bile yapmak istediği her benzersiz, devrimci filmi çekebildi. Şimdi ise bunun için çok büyük bir mücadele gerekiyor. Siz de bazen böyle hissediyor musunuz?

Hans-Christian Schmid: Fon bulmaktan yakınmak istemiyorum, çünkü Almanya'da diğer ülkelere kıyasla çok fazla olanak var. Şikayetçi olduğum tek şey izleyicinin sanat filmlerine eskiden olduğu kadar ilgi göstermemesi. *Fırtına* iki gün önce Fransa'da vizyona girdi, Almanya'dakinden daha iyi gidiyor. Bu yalnızca *Fırtına* ile ilgili bir sorun değil, birkaç yıl önce olsa daha fazla izleyici çekecek çok sayıda film olduğunu düşünüyorum. Ya gençler sinemaya gitmeyip DVD izliyorlar ya da filmleri indirip kopyalıyorlar. Çünkü bu bazı şeyleri ifade etmenin daha ucuz bir yolu. Avrupa'da bu durum gerçekten üzücü, çünkü kendi ülkemde yapılmış bir filmi izlemek benim sinemaya gitme sebebidir. Berlin Film Festivali'ni kazanan bir Türk filmi¹ olmalı, acaba o ne durumda? Tahmin ediyorum pek iyi değildir.

Alin Taşçıyan: Türkiye'de vizyon bazında çok büyük sorunlar yaşadı. Gösterime girecek, ama kolay olmadı. Türk filmleri ile ilgili misiniz? Beğendiğiniz bir şeyler izlediniz mi?

Hans-Christian Schmid: Kesinlikle ilgimi çekiyor Türk filmleri. Keşke kazanan filmi izlemiş olsaydım, birisi bana tavsiye etmişti. İkimiz de kaçırdık.

¹ Hans-Christian Schmid, 60. Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı ödülünü kazanan Semih Kaplanoğlu'nun 2010 yapımı *Bal* filminden söz ediyor.

İzleyici: Aslında Almanya'da çok başarılı olan Türk filmleri de var. Bana tamamen paralel bir evrenmiş gibi geliyor. En başarılı Türk filmlerinden biri, zekice bir romantik komedi olan *Ich Will* (Sinan Akkuş, 2009). Bu filmin nasıl karşılanacağını merak ediyorum, çünkü bence bir Türk şirketinin bir Türk-Alman filmi yapması büyük bir olay.

Hans-Christian Schmid: Sizce Almanya'da gösterilen filmler arasından izlememiz gerekenler hangileri? Fatih Akın'ın son izlediğim filmi *Yaşamın Kuyusunda* (2007).

Alin Taşçıyan: Size bir liste yapabiliriz, son zamanlarda durum fena değil. Nuri Bilge Ceylan *Üç Maymun* (2008) ile Cannes'da 'En İyi Yönetmen' ödülünü kazandı. *Kosmos* (Reha Erdem, 2009) bu sene Berlin Film Festivali'nin Panaroma bölümündeydi. Ayrıca *Takva* (Özer Kızıltan, 2006), *Pandora'nın Kutusu* (Yeşim Ustaoglu, 2008)...

İzleyici: Türkiye'de bizim alabildiğimiz tek destek Kültür Bakanlığı'ndan. Çok politik, anlattığımız konuya bağlı ve bürokratik. Sanırım siz filmlerinizi ekonomik sisteminiz sayesinde yapabiliyorsunuz.

Hans-Christian Schmid: O para olmadan kesinlikle devam edemezdik. Bir taraftan para bulamazsanız, başka bir taraftan bulma olanağınız var. Birçok fon var. Ayrıca bölgesel fonlar da var. Genellikle tipik bir film bütçesi (*Requiem* ya da *Uzak Işıklar* gibi düşük bütçeli filmler için) iki milyon avrodur. Alman televizyonundan da bir şeyler alıyorsunuz, bu da bir iki yıl içinde filmi satma hakları var demek. Federal enstitülerden ve bölgesel enstitülerden de para alabiliyorsunuz. Önceden ödeme yapmak isteyen bir dağıtımçı olabilir, dolayısıyla şirketten bulmanız gereken para toplam gereken paranın yüzde 10-15'i aslında. Filmler genelde bu şekilde finanse ediliyor ve çoğunlukla bu fonların geri ödemesi yok. Bu fonlara çok minnettarım, kendi filmlerimi kendim finanse edebilmeyi isterdim ama pek olası görünmüyor. Eğer aklımda yeni birşeyler yazma düşüncesi olmazsa nasıl ticari şeyler yazabilirim? Aklıma böyle şeylerin takılmasını istemiyorum bu yüzden sisteme güvenmek zorundayım. Kültürel ve ekonomik fonların bir karışımı, ve evet, böyle bir durumda şanslısınız.

İzleyici: Yönetmenler arasındaki ilişkiler nasıl? Arkadaş mısınız?

Hans-Christian Schmid: Çok fazla meslektaşım arkadaş değilim, yalnızca birkaçıyla. Bence doğal çünkü arkadaş olmak özel bir şey ve hepimiz çok farklıyız. Ama çoğunu tanıyorum ve onlar da beni tanıyor, zaten Berlin'de olmak tanışma fırsatımız var demektir. Berlin'de 5-6 yıl önce açılan bir film akademimiz

var. Akademide oldukça organize olmuş bir şekilde senede iki ya da üç kez buluşuyoruz.

İzleyici: Bu bir eğitim akademisi mi?

Hans-Christian Schmid: Hayır, Amerika ya da Britanya'daki akademiler gibi değil. Film yapımının daha kültürel tarafında güçlü bir ses olmak istiyoruz. Birlikte çalışmak ya da buluşmaktan hoşlandığımız insanlarla bir araya gelip filmlerimizi izliyoruz. Kimi zaman daha sık görüşüyoruz, ama randevu gibi değil. Prodüksiyon şirketini kurduğumuzda onların olumlu etkisi oldu, çünkü diğer yönetmenlerin filmlerinin de yapımıcılığına üstlendik. Birlikte çalıştıkça yönetmenleri tanıyoruz.

İzleyici: Genç yönetmenlerin ilk filmlerini, kısa filmlerini izliyor musunuz?

Hans-Christian Schmid: Değişiyor. Eğer vizyona girdiyse ilk filmleri mutlaka izlemeye çalışıyorum. Diğer Alman film festivallerine pek gitmiyorum. Daha büyük şirketler bütün kısa filmleri izliyor, o insanlarla işbirliği yapan ilk şirket olmak istiyorlar. Ben böyle bir şey yapmadım. Zaman zaman farklı okullarda ders veriyorum, sadece bir iki günlüğüne. Senaryo yazarlığı, çünkü bence bunu öğretmek oyunculuk dersi vermekten daha iyi. Orada yeni insanlarla tanışıyorum. Bazen projelerini getiriyorlar, proje hakkında yorum yapıyorum.

İzleyici: Şu anda yeni bir proje üzerinde çalışıyor musunuz?

Hans-Christian Schmid: Evet. Şimdiye kadar *Fırtına* ile çok meşguldüm. Seyahat etmek için iyi bir şans var şu an elimde. Seyahat etmek yeni insanlarla tanışmanıza olanak sağlıyor, ama aynı zamanda çalışmanızı da engelliyor. Filminizin farklı ülkelerde vizyona girmesi sizin bu ülkelere gitmeniz ve söyleşilere katılmanız demek. Ekim - Kasım gibi yeni bir şeyler düşünmeye ve ortaklaşa çalışarak yazmaya başladım. Diğer yazar benim bir sonraki filmim olacak bir hikâye yazıyor. Belki daha sonra gelişecek, belki de devam etmeyecek başka bir proje daha yazıyorum. Öykü bir aile hakkında. Bizim kuşağımızdan pek çok kişi başkentte, Berlin'de yaşamaya karar verdi. Daha sonra ailelerine döndüklerinde ise onların neler yaptığını anlamakta zorluk çektiler. Onlar da bizim hayatlarımızı anlamakta sorun yaşıyorlar tabii. Filmin merkezi bu olabilir, en azından iki kuşağın öykülerini anlatabilirim. *Fırtına* benim için bir tür deneydi. İlk İngilizce filmimdi. Bu bir pazarlama stratejisi değildi, yalnızca senaryonun 2-3 versiyonundan sonra filmi İngilizce çekmenin gerçeklere daha yakın olacağını anladık. Çünkü Hague Şehri Yargı Merkezi'ndeki herkes İngilizce

konuşuyordu. Evet, bu bir açıdan karmaşık olabilir. Bosna'da pek çok oyuncu ile tanıştım. Bosnalı ya da İngiliz oyuncular hakkında pek bilgim yoktu, dolayısıyla *casting* yönetmenlerine güvenmek zorundaydım. Bir sonraki projem araştırma gerektirmeyen daha küçük bir proje olursa kendimi daha rahat hissedeceğim. Diğer ülkelere gidip bir yıl boyunca araştırma ve söyleşi yapmaktansa kendi bildiğim ve hissettiğim şeyler hakkında bir proje yapamam daha iyi. Sanırım farklı bir şey yapmaya çalışmam doğal, ama filmde beni belli bir sese (söyleme) ya da ilerleyişe bağlayacak bir şeyler de olmalı.

İzleyici: Uzun ve derin araştırmalar yapmaktansa stilinize mi odaklanmak istiyorsunuz?

Hans-Christian Schmid: *Furtına* o kadar uzun sürdü ki, daha içten gelen bir konu hakkında senaryo yazmak ve tanıdığınızı, küçük bir oyuncu grubuyla daha yakın biçimde çalışmak harika geliyor. Tabii bu söylediğim Avrupa'daki politik konuları ele alan bir proje olmayacağı anlamına gelmiyor. Toplumsal konular beni her zaman ilgilendiren şeylerdir. Şimdilik küçük bir öyküye odaklanmak güzel. Aile öyküleri her zaman ilgimi çekmiştir. Belki *Furtına*'da değil ama, *23* ve *Requiem*'de anlatılan öyküler hep aile ile ilgiliydi sanırım.

İzleyici: *Requiem*'de filmin sevdiğim yönü filmin size tek bir sebep sunmaması. Öykünün potansiyelini birden kullanmayan bir film. Mesela filmde korkmanın tek sebebi şeytan çıkarma değil. Anne, kızın elbiselerini dışarı çıkarıp çöpe attığında da çok berbat hissettim örneğin. Bu bölümlerin finalden daha korkutucu olduğunu hatırlıyorum. Filmin ilk yarısında hiçbir şey olmuyor ama siz yine de yoruluyorsunuz. Bir beklenti var, gerçekleşmeyen ya da doğrudan gösterilmeyen dramatik olaylar var. Epilepsi krizi masanın ve sandalyelerin arkasında oluyor, doğrudan görmüyoruz. Siz hikâyeye, anti-Katolik bir açıdan yaklaşarak toplumun ne kadar muhafazakâr olduğunu ve muhafazakârlığın ne kadar korkutucu olduğunu göstermek için mi; yoksa kendi geçmişinizle ilgili daha kişisel bir hikâye olarak mı kurguladınız? Çünkü bence *Requiem* bahsettiğiniz yeni projenize oldukça benziyor. Diğer filmlerinizden daha kişisel.

Hans-Christian Schmid: İlk yarıda hiçbir şey olmuyor gibi okumuyorum.

İzleyici: Her şey estetize edilmiş olarak gösteriliyor. Mesela *23*'te birçok şey olup bitiyor. Ama bu filmde bir ağırlık var. Bir şeyler olacağını, kızın bir sorunu olduğunu biliyorsunuz, ama bir süre adını koyamıyorsunuz. Bu yüzden diğer filmlerinize

kıyasla daha mütevazı ve kişisel dedim. Bir sonraki projenize dair söylediklerinize benzediğini düşündüm.

Hans-Christian Schmid: Sanırım, daha önce söylediğim gibi *Requiem*'de anne ve kızı odaklanmak iyi bir fikirdi. Bana sorulduğu zaman bu filmi 23 ile kıyaslıyorum; film gerçekle ve ölümle bağını kaybeden bir genç ile ilgili. Bu film tabii daha kişisel. 23 ise gerilimli bir stille anlatılmış, merkezinde daha çok olay var. Ama iki filmde de karakterler ebeveynlerin söylediklerini yapmamaya karar verdiğinde benzeşiyorlar. 23'te aile aşağı yukarı yok ama yine de bence karakterin yaptığı her şey babası ile bağlantılı. Babası öldüğünde bir bakıma kariyeri yükselmeye başlıyor. Bilmiyorum, bazen *Requiem*'de gösterdiğim dünyaya, 23'teki dünyaya olduğumdan daha yakınım. 23'teki karakterle aynı yaştaiken onunla aynı işi yapıyordum, okul gazetesi ile ilgilidim. Ama seksenlerdeki barış hareketinde ben filmin ilk bölümündeki tercihleri yapmazdım. Bilgisayarlara hiçbir zaman ilgim olmadı mesela. *Requiem* de yetmişlerde geçiyor, ben çok gençtim ve filmdeki gibi bir deneyimim olmamıştı, yani tamamen aynıysa değildi. Büyükbabam ve büyükbabam vardı, klostrofobik bir ailede yaşamının nasıl bir his olduğunu biliyordum. Filmde yetmişli yıllara dair göstermek istediğim yönlerden biri buydu. Öykü kırsalda geçiyor; çok katı bir yerde, özgürlükten ve aynı dönemde büyük üniversite şehirlerinde yaşananlardan çok uzakta geçiyor. Yani benim açımdan filmi yapmaya çalışırken iki film arasındaki fark o kadar da büyük değildi, ama hikâye anlatma biçimi, ortak işler, bazı şeyleri saklama tarzı; evet, farklar bunlar.

İzleyici: 1970'leri seçerken düşünceniz neydi?

Hans-Christian Schmid: Yetmişlerin ortasındaki dönemi yaşamış pek çok insanla konuştum. Almanya için önemli bir dönemdi, çünkü kilise halen sahip olduğu aktif yargılama yetkisini yeni onaylamıştı.

İzleyici: Yani hâlâ inanan insanlar olduğunu düşünüyorsunuz.

Hans-Christian Schmid: Evet, 2-3 sene önce, Roma'daki bir üniversitede rahiplere şeytan çıkarma dersleri verildiğini anlatan bir makale çıktığına eminim. Her zaman filmde gösterdiği gibi olması gerekmiyor, bazen sadece dua edilerek yapılıyor. Kesinlikle Katolik Kilisesi'nin resmi uygulamalarından biri. Tanrı'ya inanıyorsanız (ki onlar inanıyor) şeytana da inanıyorsunuz. Hatta bir kütüphaneye gidip *Hangi Dua Okunmalı?* diye bir kitap bile alabilirsiniz.

Alin Taşçıyan: Yani her şey paket halinde geliyor. Birine inanıyorsanız diğerlerine de inanmak zorundasınız.

Hans-Christian Schmid: Ama bazı bölgelerde piskoposun onaylaması gerekiyor ve çoğu piskoposun onay vermeden önce iki kez düşüneneğine eminim. Önce bir doktorun hastayı gördüğüne ya da şeytan çıkarma sırasında doktorun da orada olacağına emin olmaları gerekiyor, bazı kısıtlamalar var. Ben inanıyor muyum? Hayır, inanmıyorum.

İzleyici: Zaten filmde de belgeleri var. Bu neden bu kadar önemli?

Hans-Christian Schmid: Filmde kızın kayıp gitmekte olduğunu gördüğümüz bir sahne var. Sanırım bu tedavi sürecinin bir parçası ve bazen doktorlar belli bir davranışın sebebini açıklayamıyorlar. Size bazı haplar verebilirler, ama bu sorununuzu çözmez. Bence eğer dini bir kesimden geliyorsanız, ilaçlar, doktorlar, psikanaliz gibi şeylere inanmıyorsunuzdur. Onlar gerçekten de bunun dini bir şey olduğuna, kızın yanlış davranışları ile ilgili olduğuna, Tanrıyla bağlantılı olduğuna inanıyorlar. Ama ben neyin doğru, neyin yanlış olduğuna karar vermenin kız için de zor olduğunu düşünüyorum. Bence önce şehre gidiyor, bir deneyim yaşıyor, ama iyi bir deneyim değil ve sonra geri dönmeyi reddediyor. Bence bu durumdaki birine yardım etmenin tek yolu kıza yardım edebilecek herkesin, yani doktorun, rahibin, psikanalistin bir araya gelip aile ile konuşması, herkesin problemin kendisiyle ilgili kısmı hakkında aile ile tartışması.

İzleyici: Favori yönetmenleriniz kimler?

Hans-Christian Schmid: O kadar çok ki, gerçekten düşünmeliyim. Büyüdüğüm kasabada sinema olmadığı için küçüklüğümde film izleyemedim ve aşağı yukarı 18-19 yaşlarında Münih'e geldiğimde bir François Truffaut retrospektifi vardı. Frederick Wiseman gibi bazı belgesel yönetmenlerinin retrospektifleri vardı. Bir Lars von Trier filmi de beni çok etkilemişti. Çok daha fazlası var, nereden başlayacağımı bilemem. 1-2 yıl önce Ingmar Bergman filmleri izlemiştim, onların da etkisi çok büyüktür. Bergman, 1930'ların konularını ele alıyordu, ama temaları oldukça günceldi. Kötü mali koşullarla baş eden genç ailelerle ilgiliydi. Ayrıca Polonya sinemasını severim. Krzysztof Kieslowski, Roman Polanski ve son yıllarda yapılan diğer filmler... Belgesel üslubuyla güncel konuları ele alan filmleri seviyorum. Kimi zaman daha önce duymadığımız yönetmenler, size yeni dünyalar sunabiliyorlar. Bu sene bir Romanya filmi vardı, *Isuk Çalmak İstersem Çalarım* (Florin Şerban, 2010), onu çok beğendim.

Hans-Christian Schmid kimdir?

1965'te Almanya-Bavyera'da doğdu. 1985-1992 yılları arasında Münih Televizyon ve Sinema Yüksekokulu Belgesel Film Bölümü'nde eğitim gördü. Buradaki eğitimini tamamladıktan sonra Münih Senaryo Atölyesi'nin burslu öğrencisi olarak Los Angeles'da Güney Kaliforniya Üniversitesi'nde senaryo öğrenimini tamamladı. İlk uzun metrajlı filmini 1994'de televizyon için çekti: *Cennet ve Cehennem*. Schmid arka akaya dört kez Gümüş Alman Film Ödülü'nü almıştır.

Başlıca Filmleri

23-Hiçbir Şey Göründüğü Gibi Değil / 23, 1998

Crazy, 2003

Uzak Işıklar / Lichter, 2003

Requiem, 2006

Fırtına / Sturm, 2009

Çamaşırcıların Harika Dünyası / Die wundersame Welt der Waschkraft (belgesel), 2009

Başlıca Ödülleri

2003 Berlin Film Festivali FIPRESCI Ödülü (Distant Lights)

1998 23. Locarno Film Festivali Don Quixote Özel Mansiyon ve Gençlik Jüri Ödülleri

2006 Berlin Film Festivali FIPRESCI Ödülü (Requiem)

2009 Berlin Film Festivali Uluslararası Af Örgütü Film Ödülü (Strom)